

Fotografie ateliérů Jana Mulače a Josefa Mulače ve sbírkách Českého muzea hudby

EVA PAULOVÁ

Masový rozvoj portrétní fotografie v druhé polovině 19. století umožnil využít podobenky nejen ve styku v úzkém kruhu rodiny, ale i při profesní propagaci. V pozůstatostech hudebníků a v dalších obrazových fondech Národního muzea – Českého muzea hudby (dále NM-ČMH) najdeme fotografie většinou až od 70. let 19. století. Mezi umělci, zvláště hudebníky, byly oblíbené pražské ateliéry Jana Mulače (1841?–1905) a později i jeho synovce Josefa Mulače (1864–1941). Několik set fotografií zachovaných ve sbírkách NM-ČMH dokládá popularitu těchto fotografů a vede k hlubšímu zamyšlení nad jejich tvorbou i k úvaze, jak mohou dějiny fotografie obohatit naše poznatky z hudební historie a naopak.

Fotografie obou Mulačů jsou součástí mnoha provenienčních souborů celého NM-ČMH. Současný stav bádání je výsledkem dlouhodobé rešerše, kterou ovšem nelze považovat za definitivní, zvláště u sbírek v chronologické evidenci.

Největší kolekce se nachází v **Muzeu Bedřicha Smetany** (dále MBS), a to jak přímo ve Smetanově pozůstatosti, tak i v ikonografickém fondu. Celkem je zde uloženo 303 fotografií a 1 originální skleněný negativ. Základ tvoří fotografie Bedřicha Smetany, dále pěvců Prozatímního a Národního divadla. Pozoruhodný je soubor podobenek žáků pěvecké školy Jana Ludvíka Lukese. Z daru Josefa Halláka pochází zajímavý celek nových zvětšenin z negativů a původních fotografií, mj. i část Mulačových fotografií Prahy a Národního divadla. Čtyřicet pět fotografií, často kopií z původních negativů, koupilo muzeum v roce 1937 přímo od Josefa Mulače.

Jan Mulač

Fotografie / Photograph, Ateliér Jan Mulač, pořídil pravděpodobně Josef Mulač / Jan Mulač Studio, probably taken by Josef Mulač, Praha / Prague, [1900, nebo těsně před 1900 / 1900 or shortly before] NM-ČMH-MBS E XV a/58, inv. č. / inventory no. 8125

V **hudebněhistorickém oddělení** (dále HHO) bylo vyhledáno 212 fotografií a 53 skleněných negativů. Z nich je 146 kusů zpracováno v systematické evidenci ve fondu ikonografie i v pozůstalostech hudebníků a 66 snímků zůstává v evidenci chronologické, přičemž rozsah a komplexnost nezpracovaných fondů nevyklučuje nález dalších Mulačových fotografií. Negativy koupilo muzeum ze sbírky Václava Chmelenského.

V **Muzeu Antonína Dvořáka** (dále MAD) nejsou pouze dvě z padesáti Mulačových fotografií systematicky evidovány. Fotografie nezachycují jen Antonína Dvořáka, ale i jiné hudebníky.

Spektrum fotografovaných potvrzuje, jak mimořádné popularitě se v 19. století těšili nejen hudební skladatelé, ale především operní hvězdy, zvláště sopranistky a tenoristé, a housloví a klavírní virtuosové.

I když jsou některé Mulačovy fotografie obecně známé, historii ateliérů byla dosud věnována menší pozornost, proto někdy dochází k nepřesnostem v určení a datování některých fotografií. Málo známá je základní práce Věry Koubkové.¹ Využila v ní ojedinělých vzpomínek Josefova vnuka Jiřího Mulače. Práce staví na tehdy ještě nezpracovaném fondu negativů, uloženém ve fotoarchivu Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze (dále LA PNP),² který je nejdůležitějším pramenem pro další výzkum. Historie ateliérů je také postupně upřesňována v souborných publikacích Pavla Scheuflera.³ Sbírkou fotografií v NM-ČMH se zabývala absolventská práce Svatavy Raškové, která provedla evidenci části zpracovaných sbírek v ikonografickém fondu HHO.⁴ Všechny práce se zmiňují o tom, jak obtížné je rozlišit autorství Jana a Josefa Mulačů v období, kdy pracovali zároveň (1900–1905). Josef také dál používal fotografie z negativů převzatých ze strýcova archivu.⁵ Často nalezneme fotografie, které sám Mulač patrně nepořídil, ale reprodukce dál šířil.⁶

Začátek samostatné činnosti Jana Mulače v Karlíně (187?–1877)

Počátky ateliéru Jana Mulače reflektují prudký růst Karlína ve druhé polovině 19. století. Jako mnoho fotografů na počátku rozvoje fotografie vyšel z malířství a ještě asi do roku 1885 se často jako malíř a fotograf prezentoval. V archivních dokladech

1) KOUBKOVÁ, Věra: *Zapomenuté portréty. Pozůstalost Jana a Josefa Mulače*, absolventská práce, Pražská fotografická škola, Praha 1989, strojopis, 27 s. Vedoucí práce Pavel Scheufler.

2) Literární archiv Památníku národního písemnictví, fotoarchiv, celky Mulač Jan, Mulač Josef (fotograf 1845–1905, fotograf 1864–1941). Firemní archiv negativů portrétů slavných osobností v rozsahu 420 negativů.

3) SCHEUFLER, Pavel: *Galerie c. k. fotografů*, Grada Publishing, Praha 2001, 244 s. Zde je také shrnuta starší literatura autora i další odkazy.

4) RAŠKOVÁ, Svatava: *Portrétní fotografie ateliéru Jana Mulače ve sbírce hudebněhistorického oddělení Českého muzea hudby*, absolventská práce, Vyšší odborná škola informačních služeb, Praha 2002, strojopis, 48 s. Vedoucí práce Eva Paulová.

5) Např. fotografie Antonína Dvořáka v rakvi z roku 1904 (NM-ČMH-MAD IV 531) bývá připisována Janu Mulačovi, ale německý časopis *Die Musik* ji v roce 1911, v čísle věnovaném 70. výročí Dvořákova narození (roč. X, číslo 24, příloha za s. 338), uveřejnil pod značením „Jos. Mulac, Prag, phot.“.

6) Např. fotografie malíře Josefa Mánesa viz SCHEUFLER *opus cit.*, s. 68. Na počátku Mulačovy tvorby již Mánes nebyl zdrav a v roce 1871 umírá. Tuto praxi s podobiznami slavných českých vlastenců zmiňuje i Jiří Mulač ve svých vzpomínkách v souvislosti s reprodukcí portrétu Františka Škroupa, kde Mulač domaloval kabát. Viz KOUBKOVÁ *opus cit.*, s. 15.

a vzpomínkách se liší rok jeho narození. Josef Mulač ve svých vzpomínkách uvádí rok 1845,⁷ kdežto v evidenci obyvatelstva i dalších pramenech je důsledně udáván rok 1841,⁸ na který odkazuje i nekrolog k jeho úmrtí v roce 1905.⁹ Nejvíce informací o počátcích jeho činnosti najdeme opět v článku Josefa Mulače.¹⁰ Uvádí, že Jan Mulač pracoval jako „obchodvedoucí“ u významného fotografa Hynka Fiedlera a v roce 1870 se osamostatnil. Tento rok se zatím nepodařilo potvrdit. Nejstarší fotografie ve sbírkách NM-ČMH pocházejí z roku 1874.

Ateliér se nacházel těsně u Negrelliho viaduktu v dosud existujícím domě č. 32 na tehdejší Královské, dnes Sokolovské ulici, naproti plynárně – významné technické stavbě, která dodávala plyn pro osvětlení pražských ulic, jak také Mulač vždy udává na svých fotografiích. Přestože byl ateliér těsně za okrajem Prahy na lince koňské tramvaje a už na počátku Mulačova podnikání do něho přicházeli divadelníci a hudebníci, majitel ateliéru nebyl podle vzpomínek Josefa Mulače s jeho ohlasem spokojen.¹¹ Ve sbírkách NM-ČMH je dochováno 9 fotografií z karlínské etapy Mulačovy činnosti. Jako pro celou jeho tvorbu může být pomocným kritériem pro dataci fotografií použití kartonů pod fotografie a jejich různé grafické zpracování. Z karlínského ateliéru můžeme doložit 4 různé typy firemních litografií. Nejstarší fotografií datovanou přípisem ze dne 15. 7. 1874 je vizitka zobrazující Karla Kučeru, dirigenta sboru Prozatímního divadla v letech 1873–1874.¹² Stejný typ pozadí s vyobrazením Múzy a s nápisem *Artis Amica Nostrae* mají i další fotografie, a to nejen z Mulačova ateliéru; doložen je např. na produkci ateliérů z dnešní rumunské Moldavie.¹³ Jednalo se tedy o vzorovou litografii doplňovanou pouze konkrétními údaji o příslušném fotografovi, žádný známý exemplář nemá uvedeného výrobce. Další dva typy kartonů jsou velmi dekorativní. Na jednom je firma uve-

Revers portrétní fotografie Karla Kučery s nejstarším datovaným přípisem z 15. 7. 1874 / Back side of a portrait photograph of Karel Kučera, bearing the earliest dated inscription – 15 July 1874

Litografie / Lithograph
NM-ČMH-MBS E I b/548,
inv. č. / inventory no. 7780

7) *Z paměti našich nejstarších pracovníků ve fotografii*, in: Foto-noviny. Odborný list pro oznamování novinek z oboru fotografických aparátů, fotografických potřeb a fotografie vůbec, roč. XX, Praha 1939, s. 91. Tuto dataci pak přejímá i další současná literatura.

8) Národní archiv – Policejní ředitelství I, konskripce, karton 407, obraz 317, [cit. 2012-03-20]. Dostupné z <http://digl.nacr/prihlasky2/>. Archiv hlavního města Prahy – Rejstřík bývalého referátu živnostenského Magistrátu hlavního města Praha – živnosti svobodné, rok 1877, číslo řadové 962, číslo mag. 112562.

9) *Národní listy*, ročník 45, č. 217, Praha 9. 8. 1905, s. 2. „Včera zemřel zde po krátké nemoci pan Jan Mulač, majitel fotografického závodu, člen představenstva fotografů v Praze, spolku Hlahol v Praze, Sokola pražského, Měšťanské besedy atd. v 64. roce věku svého.“

10) Viz pozn. 7, s. 91–92.

11) Viz pozn. 7, s. 92.

12) NM-ČMH-MBS E I b/548, inv. č. 7780. ČERNUŠÁK, Gracian: *Kučera Karel*, in: Československý hudební slovník osob a institucí, sv. 1., Státní hudební vydavatelství, Praha 1963, s. 780.

13) Ateliery R. Rigopulo, Bräilla, 1879, Hestor Heck, Jassi 1877–1879. Viz [cit. 2011-11-29]. Dostupné z: <http://www.flickr.com/photos/22147242@N02/5896413205/>

dena na rozvinutém listu olemovaném květinovými festony a přidržovaném dvěma anděly. Nahoře je pak putto s fotografickým náčiním a aparát. Ani tuto fotografii nelze blíže datovat. V evidenci je určena jako fotografie Vilka Nováka,¹⁴ chorvatského hudebního skladatele českého původu. Muzeum ji získalo s materiály o rodině Jana Maláta, protože Novák patřil k příbuzným jeho ženy. Fotografovaný vykazuje značnou podobu s jinými portréty Vilka Nováka i jeho otce Antonína Nováka. Toto určení však nemůže být správné. Vilko Novák se totiž narodil až v Chorvatsku v roce 1865, kam jeho otec odešel v roce 1863. Otec umírá na přelomu roku 1865–1866. Otec tedy nemohl být portrétován po roce 1870, a vyobrazenému muži je určitě nejméně 20 let. V té době už Mulač nepůsobil v Karlíně.

Další typ kartonu nese firemní nápis v kulatém zrcadle mezi sloupy. Nahoře jsou dva putti s rohy hojnosti, dole pak dvě skupiny po třech putti – vlevo se symboly fotografie, vpravo se symboly malířství. Obě fotografie¹⁵ daroval muzeu Ferdinand Koubek v souboru fotografií pěvců opery Prozatímního a Národního divadla.¹⁶

Pouze dvě fotografie dokládají, že v době letní sezóny následoval Mulač své umělecké klienty i mimo Prahu. Vedle karlínské adresy uvádějí „a v lázních Sedmihorských u Turnova“,¹⁷ v české i německé verzi. Četná literatura zmiňuje, že se tyto vodoléčebné lázně těšily mezi umělci, hlavně herci a divadelními pěvci, velké popularitě,¹⁸ žádné relevantní archivní materiály se však nezachovaly.¹⁹ Fakt, že si Mulač nechal vytisknout speciální kartony, naznačuje, že zde působil minimálně jednu sezónu. Není vyloučené, že se jednalo o poslední rok Mulačova působení v Karlíně. V Královské ulici měl prostory patrně pouze pronajaté.²⁰ Ve svém novém působišti v Ovocné ulici 15, dnešní ulici 28. října, figuruje jako majitel nově postavené nemovitosti 376a už za rok 1877.²¹ Je tedy možné, že se v letní sezóně před stěhováním na nové působiště pokoušel v Sedmihorkách o přízeň svých uměleckých zákazníků.

14) NM-ČMH-HHO F 7663.

15) NM-ČMH-MBS E I b/538, inv. č. 7770, Petr Doubravský a NM-ČMH-MBS E I b/537, inv. č. 7769, Josef Paleček.

16) NM-ČMH-MBS č. př. G 186, celkem 69 fotografií z majetku Ferdinanda Koubka. Ferdinand Koubek působil od roku 1869 v Prozatímním a Národním divadle jako basista, později jako správce archivu a sbornistr.

17) NM-ČMH-HHO F 4447 – fotografie otce Ladislava Vycpálka a NM-ČMH-MBS S 217/1874/30 – fotografie mladého Josefa Jiránka ve Smetanově albu.

18) Pověst Sedmihorek dokládá např. článek v časopise *Zlatá Praha* II., roč. 1, Praha 27. 6. 1884, s. 307–309.

19) Nejpodrobnější údaje o společenském životě v Sedmihorkách soustředil před rokem 2000 tehdejší archivář obce, jehož text je nadále přejímán. Viz HAVRDA, Bohuslav: *Vodoléčebné lázně Sedmihorky. Historie Lázní Sedmihorky 1840–2000*, leden 2000. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: www.karlovice-sedmihorky.cz. Svě zprávy o pobytu hudebníků a členů Národního divadla však nijak nedokládá zdroji. Pouze z ústního sdělení současného archiváře dohledával zprávy v drobných zmínkách pamětníků a v regionálním tisku. Původní pamětní knihy a kroniky nejsou ani v příslušném archivu, ani v regionálním muzeu. Rozsáhlý soupis uměleckých hostů, včetně hudebníků Emanuela a Františka Ondříčka, Karla Bendla, Marie Petzoldové-Sittové, též bez odkazu na prameny, uvádí HALAMA, Miloš: *160 let lázní Sedmihorky*, in: *Náš Turnov. Časopis spolku rodáků a přátel Turnova*, č. 22, Turnov, červen 2001, s. 2–4.

20) GRAFNETTER, Josef, ed. – FANTA, G. ed.: *Allgemeines Adress- und Handels- Handbuch der Hauptstadt Prag sammt Vorstädten: verbunden mit einem vollständigen nach Strassen und Hausnummern verfassten Wohnungs-Anzeiger [...] und des Grossgrund- und landtäglich eingetragenen Realitätenbesitzes des ganzen Landes auf Grund authentischer Quellen. Erster Jahrgang, Beendet im Juli 1871*, J. Grafnetter & G. Fanta, Prag 1891, s. 557. Zde jsou jako majitelé objektu uvedeni Johann und Katarina Kottling.

21) *Statistická příruční knížka král. hl. města Prahy za rok 1878. Zevrubný přehled staveb domů v Praze, jakož i příbytků a částí, jimi nabytých r. 1878*, s. 13, pozn. 1: „[...] Naopak jsou zde dodatečně uvedeny ze staveb, z r. 1877 pochodicích a v Stat. př. kn. VI. str. 5. jmenovaných, čís. 376, 586-I [...]“.

Vrchol tvorby ateliéru Jana Mulače v Ovocné ulici 15 (1877–1895)

Živnost na Starém Městě pražském byla registrována 20. 9. 1877.²² O vzhledu i umístění ateliéru a o Mulačově činnosti a fotografické pověsti v tomto místě jsou zachovány podrobné informace ve vzpomínkové knížce Leoše Karla Žižky.²³ Zde začíná období největšího rozkvětu Mulačova ateliéru. Ve sbírkách NM-ČMH je zastoupeno největším počtem fotografií.

Zahranční hudebníci v ateliéru Jana Mulače

Do Mulačova ateliéru zavítali také četní zahraniční umělci. Nejstarší uchované fotografie patří anglické sopranistce Emilii Chiomi. Její ctitelé ji v Praze přijali s nadšením a Mulač pořídil celou sadu jejích fotografií civilních i v rolích, ve kterých v Praze vystoupila. Nejvíce fotografií (14) patří její nejúspěšnější pražské roli Mařenky ve Smetanově *Prodané nevěstě*.²⁴ Chiomi je na nejstarší přesně datované fotografii z Ovocné ulice s dedikací ze dne 6. 12. 1877.²⁵

Pozoruhodná je fotografie Franze Liszta.²⁶ Není blíže datovaná, ale podle Listzova vzhledu se vztahuje k fotografiím z let osmdesátých.²⁷ V zahraničí není obecně známá. Dochovaný exemplář odkazuje použitým kartonem se zlatým tiskem na výrobu na přelomu 80. a 90. let 19. století. Muzeum ji patrně získalo z pozůstalosti vydavatele Urbánka. Protože Lisztův pobyt v Praze v této době není znám, původ snímku je nejasný.

Italská pěvkyně Emma Turolla hostovala v Prozatímním i Národním divadle v letech 1883–1886 v několika rolích světového repertoáru.²⁸ Již o jejím prvním vystoupení ve Verdiho *Troubadouroví* i o dalších vystoupeních pochvalně referoval např. *Dalibor* „[...] jen Turollu a jen Turollu viděti a slyseti, obdivovati se jí a žasnouti, jen Turollu nadšeně vyvolávati, o Turolle mluvit, o Turolle sníti“.²⁹ V NM-ČMH jsou tři fotografie pořízené Janem Mulačem³⁰ s dedikacemi z let 1883 a 1884.

Jediný exemplář kabinetky Petra Iljiče Čajkovského vlastní MAD.³¹ Tato fotografie byla v minulosti poškozena nešetrným vyrytím grafické sítě. Je pravděpodobné, že se vztahuje k Čajkovského pobytu v roce 1888, kdy dirigoval pražskou premiéru své opery *Evžen Oněgin*.

Ze slavných světových skladatelů třikrát navštívil Prahu také Camille Saint-Saëns, za života Jana Mulače dvakrát. Poprvé sem přijel v roce 1882 na pozvání Urbánkova vydavatelství.³²

22) Viz pozn. 8.

23) ŽIŽKA, Leoš Karel: *Mistři a mistříčkové. Vzpomínky na české muzikanty let 1881–1891*, druhé nově přehlédnuté a doplněné vydání, vlastním nákladem, Praha 1947, s. 123–124.

24) PANENKA, Jan – SOUČKOVÁ, Taťána. *Prodaná nevěsta na jevištích Prozatímního a Národního divadla 1866–2004*, Gallery, Praha 2004, s. 40.

25) NM-ČMH-MBS E Ib/509, inv. č. 7741.

26) NM-ČMH-HHO F 2751.

27) Srov. např. <http://catalogue.bnf.fr>, záznam č. FRBNF39623667, fotografie pořízená švýcarským fotografem J. Ganzem patrně v Bruselu v roce 1881.

28) Viz Národní divadlo, archiv. *Soupis repertoáru od roku 1883*. [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>

29) *Dalibor. Časopis pro všechny obory umění hudebního*, roč. V, č. 27 a 28, Praha 21. 7. 1883, s. 271 a č. 29, 30 a 31, Praha 7. 8. 1883, s. 290–291.

30) NM-ČMH-HHO F 3032, NM-ČMH-MBS E I b/134, inv. č. 2794, E XII/278, inv. č. 6437.

31) NM-ČMH-MAD, č. př. 1766/62.

32) *Dalibor. Časopis pro všechny obory umění hudebního*, ročník IV, č. 1, Praha 1. 1. 1882, s. 5.

Dne 22. ledna vystoupil na Žofíně jako klavírista i dirigent. Při provedení jeho *4. klavírního koncertu* řídil orchestr Adolf Čech.³³ K tomuto pobytu se vztahují dvě Mulačovy fotografie v HHO,³⁴ jedna je věnovaná Adolfu Čechovi, druhá Velebínu Urbánkovi. Další Saint-Saënsův pobyt v roce 1886 se stal velmi sledovanou událostí. Původně přijel do Prahy, aby dirigoval ve Stavovském divadle svou operu *Henri VIII.* S ohledem na nepříznivou německou reakci na Saint-Saënsův komentář k uvedení Wagnerova *Lohengrina* v Paříži muselo vedení divadla skladatele požádat, aby představení odložil.³⁵ Záležitost byla ihned komentována českým tiskem z hlediska národnostních sporů a rivality obou divadel.³⁶ České divadlo pak pozvalo skladatele ke koncertu, který proběhl 19. 2. 1886 a na kterém účinkoval jako klavírista i dirigent,³⁷ potom navštívil Urbánkovo vydavatelství a Uměleckou besedu. Zavítal také do Chrudimi.³⁸ K tomuto pobytu se vztahuje Mulačova fotografie v MBS,³⁹ která sice není datována přípisem, ale srovnáním s dalšími dostupnými fotografiemi odpovídá přibližně roku 1886.⁴⁰ Ani jedna z fotografií není v zahraničí obecně známá.

Ze slavných zahraničních interpretů navštívili Mulačův ateliér klavíristé Eugen d'Albert a Ignaz Paderewski. D'Albert byl v Praze několikrát jako klavírista, např. v letech 1883–1886. Ve sbírkách jsou dvě jeho fotografie od Mulače, jedna podobenka – poprsí,⁴¹ druhá celá postava sedící u klavíru.⁴² Podle oděvu byly obě fotografie pořízeny při jedné příležitosti, nejsou však datovány.⁴³ Paderewski byl v Praze roku 1888 a uspořádal zde tři koncerty. Mulač pořídil jeho krásný oduševnělý portrét z profilu.⁴⁴

Stejný nástroj jako na d'Albertově fotografii, totiž bohatě řezbářsky zdobené piano, je na Mulačově fotografii zázračného polského dětského klavíristy Jozio Hofmanna, který okouzлил Prahu v roce 1886.⁴⁵

Za zahraniční umělkyni můžeme považovat italskou tanečnici Giuliettu Paltrinieri, která se později provdala za tanečníka a choreografa Augustina Bergera. V Praze poprvé pohostinsky vystoupila v roce 1885 v baletu *Excelsior* a k tomuto představení se vztahuje Mulačova fotografie.⁴⁶

33) *Ohlas od Nežárky. Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné, společenské a politické*, Alois Ladfrás, Jindřichův Hradec, 14. 1. 1882, s. 14; *Dalibor*, roč. IV, č. 3, Praha 20. 1.1882, s. 28.

34) NM-ČMH-HHO F 2645 a F 2750.

35) SLAVÍKOVÁ, Jitka: *Guillaume Tourniaire a novodobé premiéry ve Státní opeře Praha. Neznámá díla Camilla Saint-Saëns*, in: *Hudební rozhledy*, roč. 61, č. 2, Praha 2008, s. 5–7.

36) *Dalibor*, roč. VIII, č. 6. Praha 14. 2. 1886, s. 55–56.

37) Viz pozn. 28.

38) *Dalibor*, roč. VIII, č. 7. Praha 21. 2. 1886, s. 64–65.

39) NM-ČMH-MBS D XIIa/67, inv. č. 9453.

40) <http://gallica.bnf.fr>.

41) NM-ČMH-HHO F 492.

42) NM-ČMH-HHO F 2749.

43) Obě fotografie se však do sbírek muzea dostaly nezávisle na sobě. Poprsí bylo zakoupeno jako součást většího souboru v antikvariátu v roce 1958. Nepochybně obsahoval část fotografií z pozůstalosti nakladatele Urbánka. Sedící postavu muzeum koupilo od soukromníka v roce 1935.

44) NM-ČMH-HHO F 2926.

45) NM-ČMH-HHO F 522. *Dalibor*, roč. VIII, č. 43. Praha 21. 11. 1886, s. 427–428.

46) Viz Národní divadlo, archiv. *Soupis repertoáru od roku 1883*. [cit. 2012-06-15].

Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1148&pn=256affcc-f0>

K účinkování ruského barytonisty Pavla Chochlova se váže fotografie s dedikačním přípisem ze 17. 8. 1889. Chochlov hostoval v Praze již dříve, v dubnu roku 1889 třikrát jako Evžen Oněgin ve stejnojmenné opeře.⁴⁷

Podobně je tomu s pěvcem Vladislavem Florjanským ze Lvova, který v Praze poprvé zpíval v roce 1886 a v letech 1887–1900 byl členem Národního divadla.⁴⁸ Mulačovy fotografie jej zobrazují v divadelních kostýmech, negativ je portrétní fotografií s manželkou.⁴⁹

Posledním z cizích umělců je literát, slovenský romantický spisovatel a básník Samuel Tomášik, autor textu slavné písně *Hej Slované*, který navštívil Prahu při přípravě vydání své sbírky *Básně a písně*. Tomášik v roce 1887 umírá, sbírka vyšla až v roce 1888, nechal se tedy patrně fotografovat Mulačem při přípravě jejího vydání.⁵⁰

Kompletní soupis českých hudebníků, jejichž fotografie z Mulačova ateliéru se uchovaly ve sbírkách NM-ČMH, by značně přesahoval rozsah tohoto článku. Některým osobnostem však Mulač věnoval ve své tvorbě mimořádnou pozornost, a tak se jimi budeme podrobněji zabývat i my.

Bedřich Smetana

Z mnohých fotografických portrétů Bedřicha Smetany vytvořil Jan Mulač snímky ze závěru skladatelova života datované do let 1878–1881. Protože portrét zakladatele národní hudby měl Mulač stále v nabídce svého závodu, je obtížné některé fotografie přesně datovat. Lze předpokládat, že Mulačův ateliér navštívil Smetana několikrát. Dvakrát asi v roce 1878, jednou v roce 1880 a jednou v roce 1881.⁵¹ Fotografie pořízených pravděpodobně v roce 1878 je nejvíce. Nejčastěji se vyskytuje vizitka, na které je Smetana v kabátě s ozdobnou lemovkou klop. Mulač ji prodával rovněž v oválném výřezu a reprodukoval ji i po roce 1900. Při druhém fotografování byla pořízena opět klasická vizitka, ale skladatel má na sobě jednodušší kabát s dvojitými knoflíky.⁵² Původně se uvažovalo, že fotografie Smetany sedícího v křesle⁵³ vznikla až roku 1881, ale po srovnání obou fotografií, při kterém se ve větší míře využilo kvalitní digitální dokumentace, doporučuje autorka po dohodě s příslušnými kurátory posunout dataci na stejné přijetí, tedy asi na rok 1878.

02-2000-15af-c913k3315dpc. NM-ČMH-MAD 1360 IV.

47) NM-ČMH-HHO F 3113. Viz Národní divadlo, archiv. *Soupis repertoáru od roku 1883*. [cit. 2012-05-15]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/dokument.aspx/default.aspx?jz=cs&dk=Predstaveni.aspx&pr=16810&sz=0&fo=000&ju=0&abc=0&pn=254affcc-cb43-4078-86fe-c5544619cf67>.

48) Viz Národní divadlo, archiv. *Soupis repertoáru od roku 1883*. [cit. 2012-07-06]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1726&pn=256affcc-f002-2000-15af-c913k3315dpc>.

49) NM-ČMH-MAD 1373 IV a 1375 IV; NM-ČMH-HHO J 5384.

50) NM-ČMH-HHO F 1326.

51) Dataci Smetanových fotografií se zabývala stať autorů WIRTH, Zdeněk – WAISAR, Alfons: *Smetanova tvář*, in: Sborník Musea Bedřicha Smetany, 1. sv., Praha 1959, s. 9–33; naposledy pak podrobně stať Zrcadlo Bedřicha Smetany (*Skutečná tvář*) v katalogu výstavy PLECITÁ, Jana – KLIMEŠOVÁ, Marie: *Podoby Bedřicha Smetany. Jak Smetanu viděly generace umělců 19. a 20. století*, Národní muzeum, Praha 2004, s. 12–43. Datace vychází částečně z písemných dokladů, částečně ze starší literatury.

52) NM-ČMH-MBS S 217/1745.

53) NM-ČMH-MBS S 217/1754.

Když se Josef Mulač učil u svého strýce, setkal se roku 1880 se Smetanou. Ve strojopisné vzpomínce⁵⁴ pak zmiňuje 2 uchovávané negativy⁵⁵ jako „jediné snímky z poslední doby jeho [tj. Smetanova] života“. Existují ale i další Mulačovy fotografie, pořízené patrně roku 1881, na kterých skladatel buď sedí nebo stojí v zinním kabátě s kožešinou-
vým lemováním. Fotografii se stojícím Smetanou, později reprodukovanou v různých výřezech, najdeme v muzeu i v mimořádně velkém formátu.⁵⁶ Smetanovy fotografie jsou uloženy také v mnoha dalších provenienčních fondech. Byly považovány za zdařilé vystižení jeho podoby.⁵⁷

Antonín Dvořák

Dvořák se nechal u Jana Mulače fotografovat několikrát, i když nebyl jeho výsadním fotografem, jak mylně uvádí Věra Koubková.⁵⁸ Nejstarší snímky pocházejí z konce 70. let, mezi pozdějšími je nejpopulárnější fotografie z roku 1892,⁵⁹ kdy Dvořák podnikl před odjezdem do Ameriky koncertní turné spolu s Hanušem Wihanem a Ferdinandem Lachnerem. Mulač fotografoval všechny tři umělce a snímky spojil i do společného tablo.⁶⁰ Dvořáka fotografoval po roce 1900 v novém sídle ateliéru a také pořídil jeho fotografii v rakvi. Připisovány jsou mu též fotografie z Dvořákova pohřebního průvodu, ale toto určení se dosud nepodařilo prokázat. Jako Mulačova je fotografie Dvořákovy pracovny, která byla později publikována jako práce (patrně reprodukce) jiných fotografů.⁶¹

František Ondříček

Jedním z nejvěrnějších Mulačových zákazníků byl houslista František Ondříček. Kromě jednotlivých fotografií v různých fondech jsou v muzeu uloženy materiály z jeho pozůstalosti, obsahující mnoho fotografií a fotografická alba, i pozůstalost jeho propagátora Bohuslava Šicha.⁶² Najdeme zde 17 různých snímků samotného Ondříčka i snímky členů jeho rodiny ve více nežli 40 exemplářích. Velká část fotografií „pochází z počátku 80. let 19. století, poslední pak je datována rokem 1904.“

Pěvci Prozatímního a Národního divadla

Snímky pěvců a herců českého divadla tvoří téměř dvě třetiny všech Mulačových fotografií ve sbírkách muzea. Umělci přicházeli do ateliéru, aby si nechali pořídít civilní fotografie i fotografie v rolích, podle datace často pravděpodobně již před premiérou,

54) NM-ČMH-MBS Tr, XIX/5 (3 a,b), inv. č. 331 a, strojopis, 3 s. Vzpomínka, uložená v muzeu v roce 1937, existuje i v kratší verzi, která méně zdůrazňuje chlapeckou žertovnou vzpomínku na koupi třešní za spropitné.

55) Jeden z nich je uložen v MBS, NM-ČMH-MBS S 217/1748.

56) NM-ČMH-MBS S 217/1752/1 zarámovaný výřez 268 x 218 mm, adjustován v původním rámu. V HHO je pod inv. č. J 5381 uložena reprodukce fotografie na skleněném negativu, kterou pořídil sám Mulač.

57) „Na př. Smetana je tu nejvěrnější v celé řadě dobových fotografií [...]“, ŽIŽKA *opus cit.*, s. 123.

58) Koubková *opus cit.*, s. 14. Dvořákovy fotografie pořídil v Praze Tietz & Gallat i další ateliéry.

59) V muzeu je jich zachováno více než deset, často s datovanými příписy. Ocenění tohoto portrétu dokládá i charakteristika „[...] Dvořákův zasněný obličej je právě jen zde chycen [...]“ ŽIŽKA *opus cit.*, s. 123.

60) NM-ČMH-HHO F 574.

61) NM-ČMH-MBS E XXVI/144, inv.č. 8460.

62) NM-ČMH-HHO č. př. 17/87, 18/78, 12/81.

aby mohli ihned uspokojit zájem svých ctitelů. Ve starším období se většinou jednalo o vizitky. Mnohé mají dedikační zápisy, můžeme tedy na nich dokumentovat, že ke konci roku 1879 začal Mulač používat nové kartony. Vycházejí z původního řešení, pouze mění způsob určení místa.⁶³ Později pracoval i s většími, často graficky bohatě zdobenými kartony. Při jednom přijetí byly pořizovány fotografie v kostýmech a maskách různých rolí nebo v pohybových cyklech.⁶⁴ Dekorativní pozadí těchto snímků často imituje divadelní scénu nebo přírodní prostředí. Kolem roku 1882–1883 začal Mulač používat pro něho nejnepřítější karton s úhlopříčným kaligrafickým jménem.⁶⁵ Své práce Mulač pravidelně inzeroval v *Divadelních listech* (např. slovy „na skladě jsou podobizny čelnějších všech členů král. zem. divadla“).⁶⁶ Pěvce zachycují i výjimečně dochované kolorované fotografie. Kromě dříve publikovaných fotografií k *Prodané nevěstě*⁶⁷ je to fotografie Františka Hynka jako Escamilla.⁶⁸ Mulačovu úzkou spolupráci

**Otýlie Dvořáková
jako Markétka / as Marguerite**

Fotografie / Photograph, Jan Mulač, Praha / Prague, [1895]
NM-ČMH-HHO F 6067

63) „proti c. k. dvornímu kloboučníkovi/vis a vis d. k. k. Hofhutfabrik SRBAovi“. Tento typ kartonu vyráběl pro Mulače stejně jako v dřívější době Rudolf Krziwanek, později firma Bernhard Wachtl, také z Vídně. Existuje i ve zdobenější variantě s ornamentální architekturou (např. NM-ČMH-MBS E IIb/222, inv. č. 7138/2). I v následujících letech byli hlavními dodavateli kartonů. Historii výskytu jednotlivých litografií bude nutno v dalším výzkumu upřesnit na základě pramenů dostupných ve Vídni, o kterých podává přehled databáze STARL, Timm: *Biobibliografie zur Fotografie in Österreich*. [cit. 2012-08-09]. Dostupné z: <http://fotobibliografie.albertina.at>.

64) Např. František Hynek jako Kecal v roce 1886 viz PANENKA – SOUČKOVÁ *opus cit.*, s. 48. Další část cyklu je rovněž v NM-ČMH-MBS.

65) J. Mulač | PRAHA / PRAG | Ovocná ul. 15 / Obstgasse 15. Na počátku bylo provedeno v hnědém tisku, později v jiných barevných variantách, koncem 80. a v 90. letech 19. století pak ve zlatém tisku.

66) Viz SCHEUFLER *opus cit.*, s. 69.

67) Viz PANENKA – SOUČKOVÁ *opus cit.*, s. 40, 45.

68) NM-ČMH-MBS F 1420, černobílá totéž E IX/123, inv. č. 1600. Hynek vystupoval v Bizetově *Carmen* v letech 1884–1889.

s divadlem dokládají i fotografie budovy Národního divadla, včetně fotografie hlediště po požáru v roce 1881.⁶⁹

Poslední sídlo ateliéru Jana Mulače ve Vodičkově ulici 20 a ateliér Josefa Mulače

Ateliér v Ovocné ulici musel na sklonku roku 1894 nebo v roce 1895 ustoupit asanaci staré Prahy, v tomto případě výstavbě staroměstské tržnice, a Mulač byl nucen se přestěhovat. O nový ateliér ve Vodičkově ulici 20 – ani tento dům dnes neexistuje – už nebyl takový zájem: z 10 let činnosti Jana Mulače na tomto místě pochází jen necelá čtvrtina Mulačových fotografií v NM-ČMH, v mnoha případech zvětšenin ze starších negativů. Častěji jsou používány velké formáty, nejen kabinetky, ale i módní prodloužené tzv. secesní formáty,⁷⁰ např. fotografie tehdy velmi obdivovaného pěvce Karla Buriana.⁷¹ V tomto období využívá Mulač novou technologii, která přináší na fotografie převážně studenější až namodralé zbarvení, a nepoužívá již výrazné ateliérové dekorace, ale neutrální pozadí.

Nějaký čas po vyučení působil u něj jeho synovec Josef, který se v roce 1900 osamostatnil a provozoval ateliér na Smíchově v tehdejší Palackého, dnes Lidické ulici. Je patrně autorem portrétní fotografie Jana Mulače⁷² z roku 1900 nebo z doby těsně před ním. Dosud byla známá pouze jako reprodukce olejomalby pořízené asi podle této fotografie a publikované ve *Světozoru* až v roce 1939.⁷³ Do smíchovského ateliéru přicházeli např. Karel Hoffmann, primárius Českého kvarteta, kapelník a skladatel Julius Fučík i další hudebníci.

Originální negativy

Kromě pozitivních fotografií spravuje NM-ČMH také 54 Mulačových původních skleněných negativů, mezi nimi i Smetanův portrét v MBS. Na negativech uložených v HHO jsou tři fotografie notových zápisů, pět pak přefotografované starší snímky. K některým má muzeum ve sbírce uchované i pozitivy (např. fotografie Zdeňka Fibicha nebo Jana Kubelíka), některé záběry jsou neznámé. Jsou to např. snímky mladého Ludvíka Vítězslava Čelanského, pozdějšího dirigenta České filharmonie, mladého Rudolfa Frimla nebo Hanuše Trnečka ad. Negativy byly původně v majetku Josefa Mulače, jak dokládají podlepené papíry Uměleckého ateliéru CHRONOS na Smíchově.⁷⁴

Oba fondy negativů, v LA PNP i v NM-ČMH, by si zasloužily podrobnější srovnávací studium ve vztahu k pozitivům, které jsou bohatě zastoupeny i v dalších sbírkách Národního muzea (divadelní oddělení Historického muzea, Archiv Národního muzea, Náprstkovo muzeum). Zajímavým příkladem jsou dvě Mulačovy fotografie Českého kvarteta

69) NM-ČMH-MBS D XXXVIII/63, inv. č. 8068 b.

70) SKOPEC, Rudolf: *Dějiny fotografie v obrazech od nejstarších dob k dnešku*, 1. vyd., Orbis, Praha 1963, 501 s., s. 157.

71) Mj. NM-ČMH-HHO F 2827, F 2835. Kartony opět pocházejí převážně od Rudolfa Krziwanka, jsou však už strážlivěji zdobené a později psané pouze v češtině. Základním motivem zůstává zdobená iniciála JM.

72) NM-ČMH-MBS E XVa/58, inv. č. 8121 a.

73) KOUBKOVÁ *opus cit.*, s. 5 a 24.

74) KOUBKOVÁ *opus cit.*, s. 9 a obr. 6.

z počátku jeho umělecké činnosti. NM-ČMH má velkou pozitivní fotografii, jejíž negativ je uložen v LA PNP,⁷⁵ ve sbírce NM-ČMH pak je negativ k druhé fotografii, která dosud nemá doložený výskyt pozitivu.

Fotografie ateliérů Mulač jsou svěbytným odrazem hudebního života v Praze v poslední třetině 19. století a na počátku 20. století. Postupné zpracování a nové zhodnocení vzájemně souvisejících fotografií z různých fondů umožní blíže poznat a zhodnotit jejich význam pro hudební historii a zároveň zdokumentovat práci těchto předních pražských ateliérů.

Jan Kubelík

Skleněný negativ / Glass negative, Jan Mulač, Praha / Prague, 1900
NM-ČMH-HHO J 5397

75) Srov. KOUBKOVÁ *opus cit.*, obr. 16. a NM-ČMH-HHO F 6710 a negativ č. př. 4/89, č. 41.

Photographs from the Studios of Jan and Josef Mulač in the Collections of the Czech Museum of Music

EVA PAULOVÁ

This study summarizes results achieved to date in researching the photographic collections of the Czech Museum of Music. Numerous Czech musicians as well as important artists from abroad who performed in Prague had themselves photographed in the Prague studios of Jan Mulač (1841?-1905) and later his nephew Josef Mulač (1846-1941). Evaluation of the more than five hundred photographic positives and forty-four negatives in the museum's holdings provides new information on the history of these studios and establishes connections among photographs scattered in various collections. The portrait studio of Jan Mulač, especially, constituted a distinctive cultural gathering place in the last third of the nineteenth century and the early years of the twentieth, and played a role in public promotion of artists, especially opera singers. Comparisons of photographs have allowed refinements of their dating in some cases.

historical photography – Jan Mulač – Josef Mulač – photography studio – Bedřich Smetana – Antonín Dvořák – František Ondříček – Emilia Chiomi – Camille Saint-Saëns – Franz Liszt – Provisional Czech Theatre – National Theatre – Prague in the last third of the nineteenth century – Karlín

The massive development of portrait photography in the second half of the nineteenth century allowed use of portraits not only within the narrow confines of one's family but also for professional promotion. The Czech Museum of Music (*České muzeum hudby*, ČMH), as part of the National Museum (*Národní muzeum*, NM) holds innumerable photographs in materials from the estates of musicians and in other iconographic collections, mostly coming from the 1870s and later. Favoured by artists and especially musicians were the Prague studios of Jan Mulač (1841?-1905) and his nephew Josef Mulač (1864-1941). Several hundred photographs preserved in the collections of the Czech Museum of Music document the popularity of these two photographers, leading one to reflect on the significance of their work as well as on how the history of photography can enrich our knowledge of music history and vice versa.

Photographs by Jan and Josef Mulač are found in many collections coming from particular sources that are deposited in various parts of the Czech Museum of Music. The present state of research is the result of long-term studies which however cannot be considered definitive, especially in the case of collections registered by the museum only in acquisitions books (arranged by date of acquisition).

The largest collection is deposited in one of the museum's subunits, the **Bedřich Smetana Museum** (*Muzeum Bedřicha Smetany*, in shelf marks NM-ČMH-MBS), among materials from Smetana's estate and also in the iconography collection. Here we find a total of 303 photographs and one original glass negative from the Mulač studios. The core consists of photographs of Smetana himself and of singers of the Provisional Czech Theatre and the National Theatre. Also remarkable is a set of portraits of pupils in the singing school of Jan Ludvík Lukes. An interesting unit donated by Josef Hallák consists of new enlargements from negatives and from original photographs including a portion of the Mulač photographs of Prague and the National Theatre. Finally, 45 photographs, in many cases copies made from original negatives, were purchased by the museum in 1937 directly from Josef Mulač.

In the **Music History Division** (*Hudebněhistorické oddělení*) of the Czech Museum of Music (designated in shelf marks NM-ČMH-HHO) a total of 212 photographs and 53 glass negatives from the Mulač studios have been found. Of these, 146 have been systematically catalogued in the iconography collection and in collections from the estates of musicians, while 66 remain registered only in acquisitions books by date of acquisition. In view of the size and complexity of collections that remain uncatalogued, we cannot rule out discovery of additional Mulač photographs. The negatives were purchased by the museum from the collection of Václav Chmelenský.

Another of the subunits of the Czech Museum of Music, the **Antonín Dvořák Museum** (*Muzeum Antonína Dvořáka*, in shelf marks NM-ČMH-MAD) holds 50 Mulač photographs, all but two of them systematically catalogued. These photographs capture not only Antonín Dvořák but other musicians as well.

The spectrum of persons photographed by Jan and Josef Mulač confirms what extraordinary popularity was enjoyed in the nineteenth century not only by composers but especially by opera stars, particularly sopranos and tenors, as well as violin and piano virtuosos.

Although some photographs by Jan and Josef Mulač are widely known, the history of their studios has so far received only marginal attention, and so mistakes are sometimes made in identifying and dating the photographs. Little known is a fundamental study by Věra Koubková,¹ drawing on unique recollections written by Josef Mulač's grandson Jiří Mulač and otherwise based on a collection of negatives, not yet catalogued at the time, deposited in the photograph section of

1) Koubková, Věra: *Zapomenuté portréty. Pozůstalost Jana a Josefa Mulače* (Forgotten Portraits: Materials from the Estates of Jan and Josef Mulač), graduation thesis, Prague School of Photography, Prague 1989, typescript, 27 pp. Thesis director Pavel Scheufler.

the Literary Archive of the Museum of Czech Literature;² that collection remains the most important source for further research. The history of the Mulač studios is also gradually being described more precisely in publications by Pavel Scheufler devoted to the topic of photography studios more broadly.³ One collection of photographs in the Czech Museum of Music is the topic of a graduation thesis by Svatava Rašková, who described in greater detail part of the inventoried units in the iconography collection of the Music History Division.⁴ All these studies mention how difficult it is to distinguish photographs by Jan and Josef Mulač during the period when they both had studios (1900-05). Josef continued to use both negatives and positives from his uncle's archive.⁵ Moreover, we often find photographs apparently not taken by either Mulač but disseminated by them in reproductions.⁶

The Beginning of Independent Work by Jan Mulač: Karlín (1870?-77)

The beginnings of the studio of Jan Mulač reflect the rapid growth of Karlín (a suburb of Prague, today part of the city) in the second half of the nineteenth century. Like many photographers during the early phase of the development of this field, he was previously a painter, and until about 1885 he still often presented himself as both a photographer and a painter. The year of his birth is given differently in different sources. In the recollections of his nephew Josef Mulač we find the year 1845,⁷ but records of the population and other sources consistently give 1841,⁸ to which his obituary in 1905 also

2) Literární archiv Památníku národního písemnictví (Literary Archive of the Museum of Czech Literature), photography archive, 'Mulač Jan, Mulač Josef (photographer 1845-1905, photographer 1864-1941)'. A total of 420 negatives of portraits of famous personages as archived by the photographers themselves.

3) SCHEUFLER, Pavel: *Galerie c. k. fotografů* (A Gallery of Imperial-Royal Photographers), Grada Publishing, Prague 2001, 244 pp. Includes a summary of earlier writings by the author and additional references.

4) RAŠKOVÁ, Svatava: *Portrétní fotografie ateliéru Jana Mulače ve sbírce hudebněhistorického oddělení Českého muzea hudby* (Portrait Photographs from the Studio of Jan Mulač in the Collection of the Music History Division of the Czech Museum of Music), graduation thesis, Vyšší odborná škola informačních služeb (Professional College of Information Services), Prague 2002, typescript, 48 pp. Thesis advisor Eva Paulová.

5) E.g. a photograph of Antonín Dvořák in his coffin from 1904 held by the Antonín Dvořák Museum, shelf mark NM-ČMH-MAD IV 531, is usually ascribed to Jan Mulač, but the German magazine *Die Musik* published it in 1911, in an issue devoted to the seventieth anniversary of Dvořák's birth (Vol. X, No. 24, supplement after p. 338) under the designation 'Jos. Mulac, Prag, phot.'.

6) E.g. concerning a photograph of the painter Josef Mánes see SCHEUFLER (*op. cit.*, note 3), p. 68. When Jan Mulač began his work Mánes was already in poor health, and in 1871 he died. This practice involving portraits of famous Czech patriots is mentioned by Jiří Mulač in his recollections in connection with a reproduction of a portrait of František Škroup on which Mulač painted a coat. See KOUBKOVÁ (*op. cit.*, note 1), p. 15.

7) MULAČ, Josef: 'Z paměti našich nejstarších pracovníků ve fotografii' (From the Memories of Our Earliest Workers in Photography), in *Foto-noviny. Odborný list pro oznamování novinek z oboru fotografických aparátů, fotografických potřeb a fotografie vůbec* (Photo News: A Professional Journal for Reporting News in the Field of Cameras, Photography Needs, and Photography in General), Vol. XX, Prague 1939, p. 91. This date of birth was adopted by subsequent literature.

8) National Archive - Policejní ředitelství (National Archive - Police Headquarters) I, konskripce (conscription), carton 407, item 317. <http://digi.nacr/prihlasky2> (accessed 20 Mar. 2012). Archiv hlavního města Prahy - Rejstřík bývalého referátu živnostenského Magistrátu hlavního města Praha - živnosti svobodné (Prague City Archives - Index of the Former Register of Trades of the Capital City of Prague - Free Trades), 1877, serial number 962, číslo mag. (city office number) 112562.

refers.⁹ The most detailed information on the beginnings of his career is found in the above-mentioned article by Josef Mulač,¹⁰ who says his uncle served as a 'business manager' for the important photographer Hynek Fiedler before beginning to work independently in 1870. So far no confirmation has been found for that year; the oldest photographs by Jan Mulač in the collections of the Czech Museum of Music are from 1874.

The studio was located in building No. 32, which still stands today, on Královská ulice (now called Sokolovská ulice), close to the Negrelli viaduct and opposite the gas works (an important technical structure that supplied gas for illumination of Prague streets, as Jan Mulač always stated on his photographs from this period). Although the studio lay on the horse tram line just outside the Prague city limits, and theatrical personnel and musicians came there already at the beginning of his operations, according to the recollections of Josef Mulač the owner of the studio was not satisfied with the amount of business he received.¹¹

Preserved in the collections of the Czech Museum of Music are nine photographs from the Karlín phase of the work of Jan Mulač. Here, as for his whole output, an aid in dating the photographs can be the cardboard backings to which they were affixed and various types of graphic treatment thereof. We know four different types of lithographs used by the Mulač studio in Karlín.

The earliest of the nine photographs, dated 15 July 1874 in an annotation, is a calling card showing Karel Kučera, conductor of the chorus of the Provisional Czech Theatre in 1873-74.¹² The same type of background found here, depicting a Muse and with the

Emma Turolla
Fotografie / Photograph, Jan Mulač,
Praha / Prague, 1883
NM-ČMH-HHO F 3032

9) *Národní listy* (National News), Vol. 45, No. 217, Prague 9 August 1905, p. 2: 'Yesterday Mr. Jan Mulač, owner of a photographic enterprise, member of the board of photographers in Prague, the Hlahol society in Prague, Prague Sokol, the Townspersons' Association, etc., died after a brief illness at the age of 64.'

10) See note 7, pp. 91-92.

11) See note 7, p. 92.

12) NM-ČMH-MBS E I b/548, inventory no. 7780. ČERNUŠÁK, Gracian: 'Kučera Karel', in *Československý hudební slovník osob a institucí* (Czechoslovak Musical Dictionary of Persons and Institutions), Vol. 1., Státní hudební vydavatelství, Prague 1963, p. 780.

inscription 'Artis Amica Nostrae', may be observed in association with other photographs, and not only from the Mulač studios; e.g. we find it on products of studios in Moldavia (today in Romania).¹³ Thus this was a stock lithograph, to which was added only information about the photographer in question; no known specimen gives the name of the manufacturer.

The next two types of cardboard backing are highly decorative. On one of them the name of the firm is given on an open leaf lined with floral festoons and held by two angels; at the top is a putto with photographer's instruments and apparatus. On this type of backing we find a photograph from the studio in Karlín that cannot be dated with any degree of precision, designated in the inventory as showing Vilko Novák.¹⁴ A Croatian composer of Czech origin, Vilko Novák was a relative of the wife of the composer Jan Malát, and the museum acquired this photograph with materials pertaining to Malát's family. The appearance of the man pictured is quite similar to that of both Vilko Novák and of his father Antonín Novák on other portraits. However, this identification cannot be correct. The father died in 1865 or 1866 and thus this photograph cannot be from the studio of Jan Mulač, who as noted did not begin working independently until 1870. As concerns the son Vilko, he was born in 1865 (in Croatia, where his father had moved in 1863); the man on the photograph is certainly at least twenty years old, and when Vilko Novák reached that age Jan Mulač was no longer working in Karlín.

The fourth type of cardboard backing may be seen on two items from a set of photographs of singers of the Provisional Czech Theatre and the National Theatre¹⁵ donated to the museum by Ferdinand Koubek.¹⁶ The backing bears the firm's inscription in a circular mirror between columns. At the top are two putti with horns of plenty, and at the bottom two groups of three putti each – at the left with symbols of photography, at the right with symbols of painting.

Only two of the museum's photographs from Jan Mulač's Karlín period provide evidence that during the summer season he followed his artistic clients to their places of sojourn outside Prague. Besides the Karlín address we find here, both in Czech and in German: 'and at the Sedmihorky spa near Turnov'.¹⁷ Abundant literature mentions that this spa where water was used to treat ailments enjoyed great popularity among artists, especially actors and theatrical singers.¹⁸ But no relevant archival materials have survived.¹⁹ The

13) The studios of R. Rigopulo in Brăila (1879) and Hestor Heck in Iași (1877-79). See <http://www.flickr.com/photos/22147242@N02/5896413205/> (accessed 29 Nov. 2011).

14) NM-ČMH-HHO F 7663.

15) NM-ČMH-MBS E I b/538, inventory no. 7770 (Petr Doubravský) and NM-ČMH-MBS E I b/537, inventory no. 7769 (Josef Paleček).

16) NM-ČMH-MBS, acquisition no. G 186: a total of sixty-nine photographs from the possessions of Ferdinand Koubek, who from 1869 sang in the Provisional Theatre and the National Theatre as a bass, then later served the National Theatre as manager of the archive and director of the chorus.

17) NM-ČMH-HHO F 4447 (photograph of the father of Ladislav Vycpálek) and NM-ČMH-MBS S 217/1874/30 (photograph of the young Josef Jiránek in Smetana's photo album).

18) The legend of Sedmihorky is documented e.g. by an article in the magazine *Zlatá Praha* (Golden Prague) II, Vol. 1, Prague 27 June 1884, pp. 307-09.

19) The most detailed information on social life in Sedmihorky is found in an essay dated January 2000 by

fact that Mulač had cardboard backings specially printed suggests he worked there for at least one season.

This may have been the last year of Jan Mulač's work in Karlín. Apparently he did not own his premises there, but only rented them.²⁰ In his new location, at No. 15 on Ovocná ulice (today's ulice 28. října) in the Old Town of Prague, he was the owner of a newly-erected building, No. 376a, already in 1877.²¹ Thus it is possible that he attempted to win the favour of his artistic clientele in Sedmihorky during the summer season before moving to his new Prague location.

The Peak Period of the Studio of Jan Mulač: At Ovocná ulice 15 (1877-95)

Jan Mulač's business on Ovocná ulice was registered on 20 September 1877.²² Detailed information on his work and his reputation as a photographer there, as well as on the appearance and location of the studio, is preserved in a book of recollections by Leoš Karel Žižka.²³ Here began the period of the greatest flourishing of Jan Mulač's studio, represented in the collections of the Czech Museum of Music by the largest number of photographs.

Musicians from Abroad in the Studio of Jan Mulač

Many of the artists who came to the studio were from abroad. The earliest preserved photographs are of the English soprano Emilia Chiomi. Her admirers received her in Prague with enthusiasm, and Mulač made a whole set of photographs of her in street attire as well as in roles in which she performed in Prague. The largest number of them (fourteen) show her in her most successful Prague role, as Mařenka in Smetana's *Prodaná nevěsta* (The

---

the archivist of the community at that time, whose text has been used by later writers. See HAVRDA, Bohuslav: 'Vodoléčebné lázně Sedmihorky. Historie Lázní Sedmihorky 1840-2000' (The Water-Cure Spa of Sedmihorky: Its History 1840-2000), at www.karlovice-sedmihorky.cz (accessed 26 Mar. 2012). Alas he provided no sources for his information on the stays there of musicians and actors of the National Theatre. According to information communicated verbally by the present archivist, he only sought out brief mentions of them by others who had been there and in the local press. The original guest books and chronicles are not to be found either in the said archive or in the regional museum. An extensive list of artistic guests, including the musicians Emanuel and František Ondříček, Karel Bendl, and Marie Petzoldová-Sittová, may be found (again without reference to sources) in HALAMA, Miloš: '160 let lázní Sedmihorky' (160 Years of the Sedmihorky Spa) in *Náš Turnov. Časopis spolku rodáků a přátel Turnova* (Our Turnov: Magazine of the Society of Natives and Friends of Turnov), No. 22, Turnov, June 2001, pp. 2-4.

20) GRAFNETTER, Josef, and FANTA, G., eds.: *Allgemeines Adress- und Handels- Handbuch der Hauptstadt Prag sammt Vorstädten: verbunden mit einem vollständigen nach Strassen und Hausnummern verfassten Wohnungs-Anzeiger [...] und des Grossgrund- und landtäglich eingetragenen Realitätenbesitzes des ganzen Landes auf Grund authentischer Quellen. Erster Jahrgang, Beendet im Juli 1871*, J. Grafnetter & G. Fanta, Prague 1891, p. 557. Here we find the owners of the building listed as 'Johann und Katarina Kotting'.

21) *Statistická příruční knížka král. hl. města Prahy za rok 1878. Zevrubný přehled staveb domů v Praze, jakož i příbytků a částí, jimi nabytých r. 1878* (Statistical Handbook of the Royal Capital City of Prague for 1878: Detailed List of Buildings in Prague as well as of Additions and Parts Acquired by Them in 1878), p. 13, note 1: 'On the contrary, from structures erected in 1877 and named in the State Acquisitions Book VI, p. 5, we have added Nos. 376, 586-I, [...].'

22) See note 8.

23) ŽIŽKA, Leoš Karel: *Mistři a mistříčkové. Vzpomínky na české muzikanty let 1881-1891* (Masters and Little Masters: Recollections of Czech Musicians, 1881-91), 2nd ed., revised and enlarged, self-published, Prague 1947, pp. 123-24.

Bartered Bride).²⁴ Chiomi is pictured in the oldest of the photographs from the studio on Ovocná ulice that is precisely dated, bearing a dedication with the date 6 December 1877.²⁵

Remarkable is a photograph of Franz Liszt, not well known outside the Czech Republic.²⁶ It bears no date, but Liszt's appearance here is similar to that on photographs from the 1880s.²⁷ Liszt is not known to have visited Prague during this time, so the origin of the photograph is unclear. The cardboard backing of the preserved specimen, with gold-coloured print, would indicate production sometime around 1890. Apparently the museum acquired this photograph from the estate of the publisher Urbánek.

From 1883 to 1886 the Italian singer Emma Turolla performed as a guest in the Provisional Czech Theatre and the National Theatre, in several roles in Italian, French, and German operas.²⁸ We find laudatory reviews already of her first appearance, in Verdi's *Il Trovatore*, as well as of subsequent performances. Thus e.g. in the journal *Dalibor*: 'to see and hear Turolla and only Turolla, to admire her and be amazed, to call out with enthusiasm only Turolla, to speak of Turolla, to dream of Turolla.'²⁹ The Czech Museum of Music has three photographs of Turolla taken by Jan Mulač³⁰ with dedications from 1883 and 1884.

The Dvořák Museum holds the only specimen of a cabinet photograph of Pyotr Ilyich Tchaikovsky by Jan Mulač.³¹ This photograph was damaged in the past by incautious engraving of a graphic grid. It was probably taken during Tchaikovsky's visit to Prague in 1888, when he conducted the Prague premiere of his opera *Yevgeniy Onegin* (Eugene Onegin).

Another famous composer from abroad who visited Prague was Camille Saint-Saëns, who came to the city three times, twice during the lifetime of Jan Mulač. His first visit was in 1882 when he came at the invitation of the Urbánek publishing house.³² On 22 January he appeared in the concert hall on Žofín Island as both a pianist and a conductor; Adolf Čech conducted the orchestra in a performance of his *Fourth Piano Concerto*.³³ From this sojourn come two Mulač photographs found in the collections of the Music History Division of the Czech Museum of Music,³⁴ one of them inscribed to

24) PANENKA, Jan and SOUČKOVÁ, Taťána: *Prodaná nevěsta na jevištích Prozatímního a Národního divadla 1866–2004* (The Bartered Bride on the Stages of the Provisional Czech Theatre and the National Theatre, 1866–2004), Gallery, Prague 2004, p. 40.

25) NM-ČMH-MBS E Ib/509, inventory no. 7741.

26) NM-ČMH-HHO F 2751.

27) Cf. for example <http://catalogue.bnf.fr>, entry no. FRBNF39623667, photograph taken by the Swiss photographer J. Ganzem, apparently in Brussels in 1881.

28) See the online archive of the National Theatre, *Soupis repertoáru od roku 1883* (List of Repertoire Starting 1883), at <http://archiv.narodni-divadlo.cz/> (accessed 22 June 2012).

29) *Dalibor. Časopis pro všechny obory umění hudebního* (Dalibor: Journal for All Fields of Musical Art), Vol. V, Prague, Nos. 27–28 (21 July 1883), p. 271 and Nos. 29–31 (7 August 1883), pp. 290–91.

30) NM-ČMH-HHO F 3032; NM-ČMH-MBS E I b/134 (inventory no. 2794) and E XII/278 (inventory no. 6437).

31) NM-ČMH-MAD, acquisition no. 1766/62.

32) *Dalibor* (op. cit., note 29), Vol. IV, No. 1 (1 June 1882), p. 5.

33) *Ohlas od Nežárky. Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné, společenské a politické* (News from the Nežárka River: Weekly Magazine for Instruction and Entertainment, for General, Social, and Political Interests), Alois Ladfrás, Jindřichův Hradec, 14 January 1882, p. 14; *Dalibor* (op. cit., note 29), Vol. IV, No. 3 (20 January 1882), p. 28.

34) NM-ČMH-HHO F 2645 and F 2750.

Adolf Čech and the other to Velebín Urbánek. The next visit by Saint-Saëns to Prague, in 1886, was heavily covered by the press. Originally he came to conduct his opera *Henri VIII* in the (German) Estates Theatre. Because of unfavourable reactions by Germans to his comments on the production of Wagner's *Lohengrin* in Paris, the theatre management had to ask him to postpone the presentation.³⁵ The affair immediately received attention in the Czech press from the standpoint of nationalist disputes and the rivalry of the German and Czech theatres.³⁶ The Czech theatre then invited the composer to a concert that took place on 19 February 1886, in which he appeared as both pianist and conductor.³⁷ Subsequently he visited the Urbánek publishing house and the Artists' Society; he also travelled to Chrudim.³⁸ From this, the second visit by Saint-Saëns to Bohemia, comes a Mulač photograph in the Smetana Museum³⁹ which, although it bears no date, can be placed roughly in 1886 based on comparison with other available photographs of the composer.⁴⁰ None of these photographs of Saint-Saëns is widely known outside the Czech Republic.

Famous performers from abroad who visited the studio of Jan Mulač included the pianists Eugen d'Albert and Ignaz Paderewski. D'Albert came to Prague several times as a pianist, e.g. in the years 1883-86. The collections of the Czech Museum of Music include two Mulač photographs of him, one showing his head and shoulders,⁴¹ the other his full figure seated at the piano.⁴² These photographs are not dated, but judging by his clothing they were both taken on the same occasion.⁴³ Paderewski was in Prague in 1888 when he gave three concerts in the city. Mulač took a beautiful, vivid portrait photograph of him in profile.⁴⁴

The same instrument as on the photograph of d'Albert – a piano richly decorated with carving – may be seen on a Mulač photograph of the Polish child prodigy pianist Jozio Hofmann, who enchanted Prague in 1886.⁴⁵

Another artist whom we may consider as having come from abroad was the Italian dancer Giulietta Paltrinieri, who later married the dancer and choreographer Augustin Berger. She performed in Prague for the first time in 1885, as a guest artist in the ballet *Excelsior*; a photograph of her by Mulač is associated with that presentation.⁴⁶

35) SLAVÍKOVÁ, Jitka: 'Guillaume Tourniaire a novodobé premiéry ve Státní opeře Praha. Neznámá díla Camilla Saint-Saëns' (Guillaume Tourniaire and Modern Premieres at the Prague State Opera: Unknown Works by Camille Saint-Saëns), in *Hudební rozhledy* (Musical Perspectives), Vol. 61, No. 2, Prague 2008, pp. 5-7.

36) *Dalibor*, Vol. VIII, No. 6 (14 February 1886), pp. 55-56.

37) See note 28.

38) *Dalibor*, Vol. VIII, No. 7 (21 February 1886), pp. 64-65.

39) NM-ČMH-MBS D XIIa/67, inventory no. 9453.

40) See <http://gallica.bnf.fr>.

41) NM-ČMH-HHO F 492.

42) NM-ČMH-HHO F 2749.

43) However, the two photographs came into the museum's collections independently. The portrait showing head and shoulders was purchased in 1958 from an antiquarian dealer as part of a larger set, which undoubtedly contained some of the photographs from the estate of the publisher Urbánek. The seated figure was purchased by the museum from a private owner in 1935.

44) NM-ČMH-HHO F 2926.

45) NM-ČMH-HHO F 522. *Dalibor*, Vol. VIII, No. 43 (21 Nov. 1886), pp. 427-28.

46) See the online archive of the National Theatre (*op. cit.*, note 28) at

When the Russian baritone Pavel Khokhlov performed in Prague he had a photograph of himself taken which he inscribed to an admirer with the date 17 August 1889. Khokhlov had performed in Prague already beforehand, in April 1889, three times in the role of Yevgeniy Onegin (Eugene Onegin) in the opera of the same title.⁴⁷

The situation is similar with the singer Vladislav Floriansky of Lviv, who sang in Prague for the first time in 1886 and from 1887 to 1900 was a member of the regular corps of soloists of the National Theatre.⁴⁸ Mulač's photographs show him in theatrical costumes, except for one (held only as a negative) which is a portrait photograph with his wife.⁴⁹

The last of the artists from abroad we shall mention was a man of letters, the Slovak romantic poet Samuel Tomášik, author of the text to the famous song *Hej Slované* (Holla, Slavs), who visited Prague during preparations for publication of his collection *Básně a písně* (Poems and Songs) and apparently had himself photographed by Jan Mulač on that occasion.⁵⁰ This must have happened not too long before his death in 1887; his poetry collection was published posthumously the following year.

A complete list of Czech musicians whose photographs from the studio of Jan Mulač are preserved in the collections of the Czech Museum of Music would greatly exceed the scope of this article. However, Mulač devoted special attention to certain personages and we, too, shall concern ourselves with those personages in some detail.

Bedřich Smetana

The physical appearance of Bedřich Smetana is known from many photographic portraits. Those by Jan Mulač were taken near the end of his life, from 1878 to 1881. Because Mulač had a portrait of this founder of Czech national music in his offerings continuously, it is difficult to date some of these photographs precisely. Smetana apparently visited Jan Mulač's studio several times – twice probably in 1878, once in 1880, and once in 1881.⁵¹

The largest number of photographs are those taken probably in 1878. Most widely

<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1148&pn=256affcc-f002-2000-15af-c913k3315dpc> (accessed 15 June 2012). NM-ČMH-MAD 1360 IV.

47) NM-ČMH-HHO F 3113. See the online archive of the National Theatre (*op. cit.*, note 28) at <http://archiv.narodni-divadlo.cz/dokument.aspx/default.aspx?jz=cs&dk=Predstaveni.aspx&pr=16810&sz=0&fo=000&ju=0&abc=0&pn=254affcc-cb43-4078-86fe-c5544619cf67> (accessed 15 May 2012).

48) See the online archive of the National Theatre (*op. cit.*, note 28) at <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1726&pn=256affcc-f002-2000-15af-c913k3315dpc> (accessed 6 July 2012).

49) NM-ČMH-MAD 1373 IV and 1375 IV; NM-ČMH-HHO J 5384.

50) NM-ČMH-HHO F 1326.

51) Concerning the dating of photographs of Smetana see WIRTH, Zdeněk and WAISAR, Alfons: 'Smetanova tvář' (Smetana's Face), in *Sborník Musea Bedřicha Smetany* (The Smetana Museum Compendium), Vol. 1, Prague 1959, pp. 9-33, and most recently the detailed essay 'Zrcadlo Bedřicha Smetany (Skutečná tvář) (A Mirror of Bedřich Smetana – His Real Appearance) in PLECITÁ, Jana and KLIMEŠOVÁ, Marie: *Podoby Bedřicha Smetany. Jak Smetanu viděly generace umělců 19. a 20. století* (Appearances of Bedřich Smetana: How He Was Seen by Generations of Artists in the Nineteenth and Twentieth Centuries), exhibition catalogue, Národní muzeum, Prague 2004, pp. 12-43. The dating is based partly on written documents, partly on earlier literature.

disseminated is a calling card showing Smetana in a coat with a decorative lapel lining. Mulač sold this photograph also as an oval cut-out, and reproduced it even after 1900. On another occasion around this time an additional standard calling card photograph was produced, showing the composer wearing a simpler coat with double buttons.⁵² A photograph showing him seated in an arm chair⁵³ was originally estimated to have been taken in 1881, but after comparing it with the one showing double buttons, and making greater use of high-quality digital enlargement, the author recommends (in agreement with the curators concerned) that its dating be shifted to the same session, probably in 1878.

Josef Mulač met Smetana in 1880 when he was learning the trade from his uncle. In an unpublished reminiscence⁵⁴ he referred to two negatives that were being preserved⁵⁵ as 'the only photographs from the last period of his [Smetana's] life.' But there are additional Mulač photographs of Smetana, taken apparently in 1881, showing him in a fur-lined winter coat sitting and standing. The one showing him standing, later reproduced in various cut-outs, is found in the Museum of Czech Music in more than one specimen, one of which is extraordinarily large.⁵⁶ Photographs of Smetana are also deposited in many other of the museum's collections of materials of particular provenance. They were considered to be good likenesses of him.⁵⁷

Antonín Dvořák

Dvořák had himself photographed by Jan Mulač several times, even if he did not use his services exclusively as stated erroneously by Věra Koubková.⁵⁸ The earliest of the Mulač photographs comes from the late 1870s; most popular among the later ones is a photograph from 1892⁵⁹ when Dvořák undertook a concert tour with Hanuš Wihan and Ferdinand Lachner before departing for America. Jan Mulač photographed all three artists and also joined the photographs into a portrait tableau.⁶⁰ In 1900 and/or later he photographed Dvořák at the new address of his studio on Vodičkova ulice, and we also have his photograph of the composer in his coffin. Photographs of Dvořák's funeral procession are ascribed to him as well, but so far it has not been possible to confirm

52) NM-ČMH-MBS S 217/1745.

53) NM-ČMH-MBS S 217/1754.

54) NM-ČMH-MBS Tr, XIX/5 (3 a,b), inventory no. 331. Typescript, 3 pp. and also another version, shorter, both deposited in the museum in 1937. The shorter version places less emphasis on the boyish, joking memory of spending a tip received on cherries.

55) One of them is deposited in the Smetana Museum: NM-ČMH-MBS S 217/1748.

56) NM-ČMH-MBS S 217/1752/1, cut-out, 268 x 218 mm, mounted and framed, in the original frame. The Music History Division of the Czech Museum of Music has a reproduction of this photograph based on a new glass negative (NM-ČMH-HHO J 5381).

57) 'E.g. out of a whole series of period photographs this is the one that depicts Smetana most faithfully [...].' ŽIŽKA (*op. cit.*, note 23), p. 123.

58) KOUBKOVÁ (*op. cit.*, note 1), p. 14. Photographs of Dvořák were taken in Prague also by Tietz & Gallat as well as in other studios.

59) More than ten specimens are preserved in the museum, often with dated inscriptions. Appreciation for this portrait is documented for example by the description 'Dvořák's dreamy face is captured only here.' ŽIŽKA (*op. cit.*, note 23) p. 123.

60) NM-ČMH-HHO F 574.

his authorship. Another photograph bearing the designation 'J. Mulač' shows Dvořák's study in his flat;⁶¹ later it was published as the work of other photographers (apparently reproductions).

František Ondříček

One of the most faithful Mulač customers was the violinist František Ondříček. Apart from individual photographs deposited in various collections, the museum holds materials from his estate including many photographs and photo albums, as well as materials from the estate of his agent Bohuslav Šich.⁶² Here we find seventeen various photographs of Ondříček himself as well as photographs of members of his family in more than forty specimens. A large portion of these photographs come from the early 1880s; the latest is dated 1904.

Singers of the Provisional Czech Theatre and the National Theatre

Photographs of singers and actors of the Czech theatres form almost two thirds of all the Mulač photographs in the museum's collections. These artists came to the studio to have their photographs taken in street attire as well as in roles they performed, in many cases – judging by the dates of the photographs – just before an opening, so that they could immediately satisfy the interest of their admirers. The earlier photographs are mainly on calling cards. Many bear dated inscriptions to individuals, and thus we can document that toward the end of 1879 Jan Mulač began using new cardboard backings. These backings are based on the previous treatment and only change the manner of specifying the location.⁶³ Later he also worked with larger cardboard

Antonín Dvořák

Fotografie / Photograph, Jan Mulač,
Praha / Prague, [1877-78]
NM-ČMH-MAD 8638

61) NM-ČMH-MBS E XXVI/144, inventory no. 8460.

62) NM-ČMH-HHO, acquisition nos. 17/87, 18/78, 12/81.

63) 'proti c. k. dvornímu kloboučníkovi / vis a vis d. k. k. Hofhutfabrik SRBAovi (in Czech then in German: 'opposite the imperial-royal court hatmaker Srba). This type of cardboard backing was produced for Jan Mulač, as were the earlier backings, by Rudolf Krziwanek then later by the firm of Bernhard Wachtl, both located in Vienna. In addition, we find a more ornamental variant with decorative quasi-architectural drawings (e.g. NM-ČMH-MBS E IIb/222, inventory no. 7138/2). In subsequent years as well Krziwanek and Wachtl were the main suppliers of cardboard backings. In future research it will be necessary to specify more closely the

backings, often richly decorated graphically. During a single visit by an artist to the studio photographs were taken in costumes and masks of various roles, and in series that depicted motion.⁶⁴ The decorative backings of these photographs often imitate a theatrical stage or a scene in nature. Around 1882-83 Jan Mulač began using the cardboard backing that was most typical for him, with his name printed diagonally in calligraphic lettering.⁶⁵ He regularly advertised his services and products in *Divadelní listy* (Theatre News), stating for example that 'portraits of all leading artists of the Royal Provincial Theatre [i.e. the Provisional Czech Theatre and the Estates Theatre] are in stock.'⁶⁶ Singers are also shown in coloured photographs, of which only a few have been preserved: apart from photographs from *Prodaná nevěsta* published earlier,⁶⁷ there is a photograph of František Hynek in the role of Escamillo.⁶⁸ Jan Mulač's close collaboration with the theatre is also documented by photographs of the National Theatre building including one of the seating area after the fire of 1881.⁶⁹

The Studio of Jan Mulač at Its Last Location, Vodičkova ulice 20, and the Studio of Josef Mulač

In 1894 or 1895 the studio on Ovocná ulice had to make way for urban renewal of old Prague, in this case for construction of the Old Town marketplace, and Jan Mulač was forced to move. Interest in the studio at its new location at Vodičkova ulice 20 – in a building that has also since been demolished – was no longer so great: less than a quarter of the photographs by Jan Mulač in the Czech Museum of Music, in many cases enlargements from older negatives, come from the ten years of his work at this address. Large formats are used more frequently, not only cabinet photographs but also the fashionable, elongated 'art nouveau format',⁷⁰ e.g. photographs of the singer Karel Burian who was greatly admired at the time.⁷¹ During this period Jan Mulač utilized a new technique that tends to make the photographs cooler in colour, almost bluish, and he no longer used striking decorations on the cardboard backings but rather a neutral background.

history of incidence of individual lithographs based on sources available in Vienna, a list of which is given in the database STARL, Timm: *Biobibliografie zur Fotografie in Österreich* at <http://fotobibliografie.albertina.at> (accessed 9 August 2012).

64) E.g. František Hynek in the role of Kecál in 1886. See PANENKA and SOUČKOVÁ, *op. cit.* (note 24), p. 48. Another part of this series is in the collections of the Smetana Museum.

65) J. Mulač | PRAHA | PRAG | Ovocná ul. 15 / Obstgasse 15. This was originally executed in brown printed letters, then later in other colour variants, in the late 1880s and 1890s using gold-coloured print.

66) See SCHEUFLER (*op. cit.*, note 3), p. 69.

67) See PANENKA and SOUČKOVÁ (*op. cit.*, note 24), pp. 40, 45.

68) NM-ČMH-MBS F 1420; the same in black and white E IX/123, inventory no. 1600. Hynek performed in Bizet's *Carmen* from 1884 to 1889.

69) NM-ČMH-MBS D XXXVIII/63, inventory no. 8068 b.

70) SKOPEC, Rudolf: *Dějiny fotografie v obrazech od nejstarších dob k dnešku* (The History of Photography in Pictures from the Earliest Times to the Present Day), 1st ed., Orbis, Prague 1963, 501 pp., p. 157.

71) NM-ČMH-HHO F 2827 and F 2835 among other specimens. The cardboard backings again come mainly from Rudolf Krziwanek, but are decorated more modestly and, later, bear lettering only in Czech. The fundamental motif still consists of the decorated initials 'JM'.

Karel Hoffmann s dcerou / with his daughter

Fotografie / Photograph, Josef Mulač,
Praha / Prague, [ca 1910]
NM-ČMH-HHO F 3743

Jan Mulač's nephew Josef worked for him for some time after completing his training, before commencing his own enterprise in 1900 and operating a studio on Palackého ulice (today's Lidická ulice) in Smíchov. Josef Mulač is apparently the author of a portrait photograph of Jan Mulač⁷² taken in 1900 or shortly before. Until recently this photograph was known only in the form of a reproduction of a portrait in oil probably painted from the said photograph, as published in the magazine *Světovzor* about four decades later in 1939.⁷³ Musicians who came to the Smíchov studio included the first violinist of the Czech Quartet Karel Hoffmann and the conductor and composer Julius Fučík.

Original Negatives

Apart from photographic positives the Czech Museum of Music also administers fifty-four original glass negatives, including the above-mentioned portrait of Smetana in the Smetana Museum. On negatives deposited in the Music History Division

are three photographs of musical notation and five photographs of earlier photographs. For some of these the museum also has positives (e.g. photographs of Zdeněk Fibich and Jan Kubelík); for some others no positives are known to exist. These include photographs of the young Ludvík Vítězslav Čelanský, later conductor of the Czech Philharmonic, of the young Rudolf Friml, and of Hanuš Trneček. The negatives were originally owned by Josef Mulač, as shown by their paper backings from the Chronos Artistic Studio in Smíchov.⁷⁴

Both collections of Mulač negatives, in the Museum of Czech Literature and in the Czech Museum of Music, deserve a more detailed comparative study in relation to the corresponding positives, which are found in large numbers also in other collections of the National Museum (the theatrical division of the Historical Museum, the National Museum Archive, and the Náprstek Museum). An example of an interesting parallel is provided by

72) NM-ČMH-MBS E XVa/58, inventory no. 8121 a.

73) KOUBKOVÁ (*op. cit.*, note 1), pp. 5 and 24.

74) See KOUBKOVÁ (*op. cit.*, note 1), p. 9 and illustration 6.

a Mulač photograph of the Czech Quartet from near the beginning of its existence: the Czech Museum of Music has a large positive photograph whose negative is deposited in the Museum of Czech Literature.⁷⁵ (It also has a negative of another photograph of the quartet for which no positive has yet been located.)

Photographs from the Mulač studios are a distinctive reflection of musical life in Prague during the last third of the nineteenth century and the early twentieth century. Gradual cataloguing and new evaluation of mutually- related photographs in various collections allows us to recognize and evaluate more precisely their significance for music history, and also to document the work of these prominent Prague studios.

Karel Slavkovský a / and Josef Karbulka

Skleněný negativ / Glass negative, Jan Mulač, Praha / Prague, [1894?]
NM-ČMH-HHO J 5388

75) Cf. KOUBKOVÁ (*op. cit.*, note 1), illustration 6. NM-ČMH-HHO F 6710, and negative acquisition no. 4/89, No. 41.